

„A TERMÉSZET” előfizetési ára mellék-
lapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt :
egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik :

DR. LENDL ADOLF

és

csikszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Állataink a néplegendákban.

Érdekes mese-, rege-, legenda- és mondavilágot tár föl előttünk a népelet lelki működésének leghatalmasabb megnyilatkozása: képzelőtehetségének határt nem ismerő csapongása. Bebarangol ezzel megmérhetetlen magasságot; az ezerszemű eget arany sugaras menyországgá varázsolja, hol hattyúfehérszárnyú angyalok égi zenével mulattatják, őszhajú próféták, görnyedező vén szentek szolgálják nagy hűséggel a térdig érő szakállú, jó-ságos öreg Istent, a legédesebb Atyát, aki arany trónon ül és a Fiúistent, Krisztust, aki az úr jobbján a Golgotha nehéz keresztjét még most is a vállán emeli; azután zabolátlan erővel száll le ez a villámgyorsaságú fantázia a feneketlen mélységbe, ahol a pokol örök tüze lángol, pattog, susorogva éget, perzsel és jajveszékélés, sirás, ordítás szívetrázó hangzavara tölti be az elátkozott, kárhozatra jutott lelkek e szörnyű-séges világát.

Az ember teremtése pillanatában már bírt e hatalmas lelkitehetséggel s én hajlandó vagyok elhinni, hogy akkor még csak ennek működésével különbözött az állatoktól. Az édenben, ahol minden ragyogó szép volt, Ádám és Éva már álmodoztak nekik ismeretlen dolgokról; bizonyosan bebarangolta lelkük a végtelenséget, melynek hol egyik, hol másik csücskében kigyult egy-egy világ s sziporkázó fénynyel tűnt el a semmiségben; bizonyosan riadozott lelkük a tomboló vihartól, mely villámstorokat pattogatott fejük felett s képzeletük megteremtette azt az előttük ismeretlen

hatalmasságot, aki olyan szilajul tánczoltatja a felleget, tüzet gyujtogat a magasságban, haragosan száguld a Paradicsom fölött s tépi iszonyatos kedvteléssel annak díszes virágait, édes gyümölcsfáit és a hatalmas rengeteget felkorbácsolja, hogy az csak úgy jajgat, bömböl bele! Azután megalkották lelkükben azt az édes-szelíd, mindig mosolygó jó erőt, mely felgyújtja nekik a napot, holdat, csillagokat s szeretettel táplálta őket. Szóval, amióta ember van, a lélek képzelőtehetsége folytonosan egyenlő erővel működik és mindig egyformán; határtalan az ő birodalma. A lélek minden más tehetsége korlátozható; ez sohasem. Fialat, mint akkor volt, mikor az első hajnal felderült az emberre; zabolátlan, mint volt az emberiség bölcsőjében, a ragyogó kelet színdús virágai között s nem okosodik meg anynyira soha, hogy a föld rögéhez tapadjon, hogy megelégedjék az adott környezettel, a körülményekkel, az érzékelhető természeti világgal... És jól is van ez így; mert ennek a lelkitehetségnek apróbb kiágazásai: a hit, vágy, remény, nem jönnének nélküle sohasem beteg, bánatos lelkünk, szívünk segítségére; ezek nélkül pedig olyan sívár, kietlen volna az élet, mint a mezők virág és madárdal nélkül. A bánatos szív megrepedne, a lélek elborulna; mert az a felleg, mely reánehuzul, sehol sem engedne kilátást egy szebb jövőre. A képzelőtehetség csak egy szűk nyílást fedez fel a borongás testén, amelyen túl derű ömlik szét s megnyugszik. Megrajzolja a léleknek a jövő szép világát, melynek elérésében erősen hisz. Vágyakat plántál a sívár kebelbe, a szomorú napok után biztosan bekövetkező boldogságra s reménységben él. Ilyenkor gyó-

gyító ereje van e hatalmas tehetségnek, mert mindazt lelki szemlélődésünk körébe vonja, ami után sóvárgunk. De ettől eltekintve is, isteni hatalommal van felruházva; a költői remek alkotásokban a legcsodásabban működik s leigázhatatlan erőt képvisel.

Az egyszerű nép fantáziája is csodálatos dolgokat művel s mindig munkál. Beszéli a fákat, virágokat, csodás lényekkel népesíti be az eget, a földet, a földalatti üregeket. A rengeteg erdőségeket, völgyeket, sötéten tátongó barlangokat láthatatlan parányi alkotásokkal és *láthatatlan óriásokkal* tölti meg, melyek szakadatlanul küzdenek velünk, vagy ellenünk; diadalra juttatják törekvéseinket, vagy megsemmisítik céljaink után való küzdésünkben minden erőnket.

Jelen cikkemben a minket legközelebről érdeklő állatvilág szerepeltetéséről a néplegendákban mondom el egyet és mást. A képzelőtehetségnek, azt hiszem, ez a legkülönösebb működése és sok esetben érthetetlen is. Mert hiszen csodálatos dolog az, hogy az emberekhez oly közel álló állatokat a képzelőtehetség oly tulajdonokkal ruházza fel, melyekről biztosan tudja, miszerint azokkal nem rendelkezik. A nép különösen ismeri azokat az állatokat, melyekkel otthon — háztartásában, gazdaságában — mint leghűbb munkatársával együtt él, melyeket mezei munkájában, pásztorkodásában, minden tulajdonságában megismer; tudja, hogy azok tehetsége csak abban a körben mozog, ahol az *erő* és a *haszon* érvényesülhet csupán, de a lelki tehetségeknek egyetlen nyilvánulása sem jöhet számításba; mindazáltal csodás cselekedetekkel hozza kapcsolatba s beszéli. Föllépteti képzelete világában oly erővel, mely az Istennel is daczol.

A néplegendák, különösen az újabb időben, mióta Szilágy vármegye néprajzi viszonyainak tanulmányozásával foglalkozom, nagyon is magukra vonták figyelmet. Sok érdekeset jegyeztem fel gyűjteményembe s

ezek közül néhányat, melyek az állatléttel vannak összefüggésben, bemutatok e becses lap olvasóinak.

A biblia az állatokra vonatkozó leírásaiban már az első emberpár paradicsomi életében szerepelteti a kígyót s így ő az *első legendás állat*, mely azután az új-testamentumban is fellép; tehát őt vesszük elő mi is legelőbb.

Ha már az első emberpár költői szép történetében az *incegkedő rossz* megtestesüléseképpen áll előttünk s ugyancsak a sátánfajzat szerepkörét vállalja magára a krisztusi legendákban is: a nép sem képzelheti valami angyali teremtesnek. Hasonló hivatásra szánja s talán azért is gyűlöli annyira, hogy kimélet és szánalom nélkül pusztítja minden fajtát, ahol rákad; pedig halála után bőrének és zsírjának csodaerőt tulajdonít, mint orvos-szereknek.*)

És most lássuk a néplegendákat, melyek után mindenütt pontosan feljegyeztem a gyűjtés helyét is:

I.

A kígyó legendája.

Krisztust megszólította egyszer Péter az égből:

— Mester, jó lenne lenézni a földre, mert a Sátán ott ismét uralkodni kezd. Hatalmába kerítette az embereket.

— Honnan tudod te azt, hű fiam?

— Nagyon kevés lélek jön most mihozzánk, akit bebocsáthatok a menyországba. Azoknak is nagyobb része a vezeklő-helyen kell hogy üljön huzamosabb ideig.

*) Ha kígyót talál: fejét törni össze, úgy üli meg. Naplementig nem nyúl hozzá, mert azt tartja, hogy addig mindig él s farka addig mozog, míg a nap teljesen lefűnik hatalmas kék tengerében. Azután megnyúzza s bőrét egy pálczára húzza, melyet gondosan őriz, hogy mikor tehene ocsécsát a kígyó megmarja s feldagad: azzal kenje meg, mint biztosan ható szerrel. Zsírját kiolvasztja s veszeljes torokfájáskor azzal ken. B. M.

Véletlen vaddisznó-vadászat.

„A TERMÉSZET” eredeti tárczája.

Írta: Gy. Takách Gyula.

Csúful sít a szél odakinn, mintha most nyúznák! A kályha pattogó tüze mellett hallgatom hasztalan erködését, miközben gondolataim a múltban tévelyegnek, kiragadnak a havas vadászterek tájaira. Látom a nemes gímet büszke koronájával, a turkáló fekete mumust, a selyemfinom őzikék didergő esapatát. És a hó hull, egyre hull! A szél meg orgonál idétlenül. Mégis elfog a vágy —

menni, menni ki a zuzmáros világba, oda, ahol az a fekete mumus barázdálja orrával a szép fehér havat, a liliumterítőt, amelyen olyan szépen „festenek” a jól talált vad vérrózsái... De leköt az átkozott idő; csak a visszaemlékezésekkel kell beélnem, a múlt gyönyörűségeivel, melyek közül im, papírra teszek egy felejthetetlen motívumot a napsugaras időkből, amely után úgy vágyik a szív, ha a fagyasztó dermedet rálehel a mindenség fehér gyászára.

Juliusi verőfényes délután volt. Igazi kánikula. Ember, állat menekült az árnyékba az elviselhetetlen hőség elől.

Magam is elbujtam lefüggönyözött hús szobámba és végignyújtózva a kereveten, kéjjel élveztem a cigaretta édes füstjét. Ekközben körülszárynyalt az unalom tespesztő érzete. Unottan néztem szivarkám gomolygó füstjét, mint

száll felfelé szakadatlanul a vékony kékes szalag s oszlik szét bodor felhőkké a boltozaton, hogy ismét lecsapódjék, hullámzó, imbolygó fátyol-réteget képezze fölöttem.

Talán a szobámban uralkodó misztikus félhomály s az ide-oda szálló fehér füstfelhők gyakoroltak hatást kedélyemre, de lassacskán éber álomba merültem. Elfogott a merengés, a verőfényes ábrándozás.

Szemeim elrévedeztek a falakon, honnan itt is, ott is egy sötét agancs vagy fehérlő vadkan-agyar körvonalai meredtek felém, kísérteti nyelven vádolva halálukért: gyilkosom! . . . gyilkosom! . . .

A lomhán nyújtózkodó füstretegen mozgó alakok, fák, erdőrészetek jelentek meg, miket képzeletem festett oda az álom színeivel. Itt egy hatalmas bőgő gimvad körülvéve figyelő, karesú teheneitől, amott egy kutyák által megállított, dühében tajtékzó agyaras . . . Benépesedett az egész szoba szebbnél szebb jelenetekkel, felkorbácsolva a hőségtől szunnyadó vadászszenvédelemet.

Izgatottan ugrottam fel fekhelyemről. Nem volt tovább maradásom a szobában. Vágytam ki a falak közül a szabadba, ki a zöld erdőbe, az idillek s tragédiák nagy színpadára.

Gyorsan magamra kapkodtam vadászruhámat, vállamra vettem hátizsákomat, egycsővű expresszszemet és fiatal vérbemmel nekiindultam az erdőnek.

Délután 4 óra lehetett, mikor kiléptem a kapun. Céltom nem annyira a vadászat volt, mint inkább egy kis séta az erdőn s vérebem tanítása a csendbenmaradásra, ha egyedül hátrahagyom az erdő valamely pontján.

— No, menjünk le és törjük meg a sátán hatalmát!

Lejönnek a földre s nagy meglepetésükre látják, hogy az emberek nagy része valóban a rossz hatalmába került. Elromlottak az emberek (férfiak) és asszonyok egyaránt... Keresik a Sátánt, ki mióta Krisztus megtörte hatalmát s elment a földről, ismét feltámadott, de nem találják sehol.

Rájönnek végre, hogy ismét a kígyó vette pártfogásába, mint hajdan annyiszor! Megtörik a kígyó fejét, melyből a sátán valóban előbujt. Krisztus pokolra vetette s megszabadította másodszer a világot szörnyű hatalmától. Az embereknek pedig meghagyta, hogy gyűlölködve pusztítsák mindenütt a csúszó férget, mely a sátán barátja s melynek csak halála után van haszna — bőrében és zsírában, melyeket használjatok fel, hogy amelyik elpusztul, soha többé fel ne támadjon. Azóta kerüli az embereket, bujkálva él és sötétben pusztul el. (Innen van az a hit, hogy a kígyó naplemente előtt nem hal meg.)

A hosszú lére eresztett legendából csak annyit használtam fel, amennyiből a népnek a kígyó iránt való gyűlölködése megmagyarázható.

(Sz.-Kraszna.)

II.

A szamar legendája.

A szamarat Krisztus már jeruzsálemi bevonulásakor legendás állattá avatta; de a néplegenda egy kissé humorosan, a következő módon adja elő a Messiással való szereplését.

Amikor Krisztus nehéz kereszttel a vállán, töviskoszorúval a kezében, a Golgothára ment, találkozott a szamarral s kérte, hogy segítse őt a súlyos teher czipelésében, a szamar következőleg válaszolt:

— Mikor virággal hintették diadal-utadat, szívesen

szolgáltalak; de mikor halálra visznek s töviskoszorúval ékesítenek: nem megyek ám!

— Hiszen akkor is levetettél és — oldalba rúgtál! — felelt szomorúan Krisztus urunk.

— Igen, mert nem akartad engedni, hogy én, aki csak bogánccsal tengetem egész életemet, egyszer legalább virágot is falhassak...

— Haszontalan önző! Meglátod, hogy amit nem akarsz vinni — a keresztet — örökké hátadon viseled s nem kapsz soha egyéb eledelt, csak bogánccs-kórót, rongyos maradékot. Halálotat sem látja senki; úgy pusztulsz el titokban, siratatlanul... (A nép azt tartja, hogy „döglött szamarat“ soha senki sem látott.)

E legenda eleven világot vet népünk megfigyelő tehetségére, amennyiben a szamar valóban kegyetlenül szokott bánni lovagjával; ha azt földhöz teremti, rendesen oldalba is rúgja s úgy bandukol tovább. Az is tény, hogy bár a természet rendjén a szamárnak is, mint minden élő teremtménynek végzete: az elmúlás, — valóban ritkán láthatni „döglött szamarat“.

(Sz.-Cseh.)

(Vége következik.)

Boér Miklós.

Egy órát bolyonghattunk már körülbelül a hegyek között, felhasználva az időt a korrepetálásra, midőn úgy fél hat óra tájban, épen amint egy mély út kanyarulatához érek, kőgurulás zöreje üti meg fületem. Föltekintek s az út partján ott áll előttem valami 15 lépésre, a meglepetéstől mozdulatlanul egy óriási vadkan. Felborzolt sörtével, nyitva maradt szájjal, apró, pislogó szemek felém fordítva, bámult reám. Két első lábával bent állt egy hangyabolyban s a legurított kő, mely figyelmessé tett rá, ott feküdt előttem a mély útban.

Megállani, a fegyvert gépileg lekapni vállamról s felhúzni, pillanat műve volt és mégsem lóhttem rá, mert a gyors mozdulat láttára magához tért meglepetéséből s egy ugrással, mint a villám, bent termett a sűrűségben.

Arezhoz emelt puskával bámultam egy darabig utána, nem lévén egészen tisztában azzal, hogy a szobámban látott víziók üznek-e még mindig gonosz játékot velem, vagy tényleg megtörtént-e a dolog.

A sűrűből kihallatszó hatalmas fújások és a morgás, melylyel méltatlankodásának adott kifejezést az öreg, mihamar megértették azonban velem, hogy nem álomkép volt, hanem egy valóságos hús és vérből való óriási agyaras, melyet rendes délutáni sétájában zavartam meg; midőn hangyatojást csemegezett.

Ezek után mit tehettem mást? Megvakartam a fejemet s szomorúan hazafelé bandukoltam, szentül megfogadva magamban, hogy holnap délután még ha csupa vénasszony potyog is az égből, a fél hat óra itt talál az erdőn.

Meg voltam ugyanis győződve arról, hogy egy vén remetével van dolgom, kit ilyen kis intermezzók nem fészé-

lyeznek s mindaddig, míg valami kellemetlenebb kalandja nem akad, megtartja a vízhez vezető rendes váltóját. Tehát csak a viszontlátásig búcsúztam el az öregtől, midőn majd az esetleges találkozás nem lesz oly váratlan, meglepő rám nézve s készenlétben fog találni.

A lesnek nem lévén barátja, másnap délután öt óra-kor már ugyanabban a katlanban cserkészgettem le s fel, hol tegnap olyan véletlenül egymásra bukkantunk s hol véleményem szerint az öregnek ma is keresztül kellett váltani, vagy talán tanyája is volt.

Csendesen, hallgatózva lépegettem, nehogy a legkisebb zörgés is kikerülje figyelmemet. De hiába, nem lehetett semmi gyanusat észrevenni. Az erdő nyugalmát nem zavarta más, mint szárnyas lakói. Itt egy párját hívó vadgalamb hallatta panaszos bűgását, amott a sűrűben két pajkos rigó veszekedett hangos cserregéssel. A hegyoldalból egy harkály monoton kopogása hallatszott le, melybe bele-bele rikácsolt éles hangjával a gunyolódó szajkó. Fejem felett galyról-galyra ugrálva, himbálózva, kedves csicsergéssel kereste apró férgekből álló eledelét egy ezinke-család... Ni, de mi volt ez!...

Megzördül mellettem a bokor s a száraz harasztion léptek zaja hallatszik...

Gycrsan egy fa mellé húzódva megállok s a fegyvert erősebben szorítva kezembe, visszafojtott lélekzettel találgatom a zörgés okát. Egyszer csak kidugja fejét egy ostoba nyúl, nagy tapsi füleit forgatja jobbra-balra s gyanutlanul alig pár lépésnyire tőlem lomha mozdulattal kiugrik az útra. Ott lekuporodik s kezdi csipegetni a zöld füvet, közbe-közbe egyet simítva első lábával fülein s tüskés ba-